

Партийните медии в България и медийна екология – мисия невъзможна

Гл. ас. д-р Тодор Г. Панайотов

Пролетна научна конференция

„Медийна и информационна екология“

20 и 21 май 2021г., Нов български университет

След създаването на модерната българска държава се формират две политически партии, в началото на 20. век те вече са десет, а четвърт век по-късно в България съществуват над четиридесет политически партии и групи. Почти всяка партия има поне по един периодичен печатен орган. Разбира се, партийните вестници и списания популяризират идеите и защитават политиката провеждана от партията, чийто орган са. Партийните медии са губещи предприятия и затова финансирането на партийните издания е осигурявано от партиите. Някои от политическите партии дори създават специални вестникарски фирми, които да подпомагат пропагандната дейност на партията, както и да издържат, отпечатват и разпространяват техните партийни издания. Управляващата партия или коалиция обаче като правило използва обществени средства за финансиране и развитие на своите медии.

Спрямо политическите противници езикът на партийните органи често е остър, полемичен, нападателен и невъздържан. За да може да се почувства характерния език и стил на тогавашните партийни печатни медии, както и маниера, по който се списват ще приведа извадки от началото на 20. век. Те са от органа на водещата опозиционна Народна партия, който забележете тогава се ръководи от двама академици. Това са Михаил Иванов Маджаров и Иван Пеев Плачков, които са членове на Българското книжовно дружество, което малко по-късно ще се преименува на Българска академия на науките.

Ето характерни извадки от уводни статии на вестника, които се отнасят за тогавашното управление на страната, като се изтъкват имената на премиери и министри. Те са публикувани

в бр. 853 от 1 август 1900 г. и бр. 1979 от 26 октомври 1906 г.: “Управлението Иванчов – Радославов е най-развратното от всички управления, а хората от властующата партия са най-жестоките, най-деморализираните, най-окаяните, най-безскрупулните престъпници.”; “Димитър Петков представлява такъв гаден тип ... такъв безсрамник, такъв циник, порнограф и кръвосмесител – любодеец.”

Подобно е отношението на този партийен вестник и към конкурентните печатни издания. През годините в народняшкия орган излизат много статии за българската преса и журналисти, като някои от тях имат красноречиви заглавия: “Проститути на перото” (бр. 907, 12 декември 1900); “Отпадъка на вестникарството” (бр. 3234, 17 април 1911); “Палячовщината в печата” (бр. 3614, 26 юли 1912); “Шантажната преса” (бр. 3650, 8 септември 1912). Разбира се, езикът на другите партийни издания е сходен с този на централния партийен орган на Народната партия. Това е нивото и така се списват партийно-политическите издания в България в края на 19. и през първите десетилетия на 20. век.

През този период партийната журналистика се прави предимно от хора убедени в правотата на партийната линия. Един от тях е Сава Донев Добриянов. Той остава в историята на българския периодичен печат като журналист, който разнищва „злобите на деня“ и като яростен партийен полемист. Ето какво пише през 1921 и 1922 г.: “За мен партийната работа в или въвн от редакцията на „Мир“ не е въпрос нито на чест, нито на прехрана, а въпрос на дълг.”; „Моят недостатък е, че поставям партийния и обществен дълг по горе от личния. Затуй не мога да изляза от „Мир“. Доколкото партията намира, че съм по-полезен в “Мир”, ща не ща стоя.”

През 30-те години на 20. век в България се появява нова медия. Това е радиото, което прави първите си крачки на кооперативна основа, като целта е да се избегне тясно партийната котерийна експлоатация на новата медия. Кооперативното дело е с традиции в България и се подкрепя от широки обществени слоеве, но още през 1935 г. българското радио става държавно. Тогавашният Наредба-закон радиоразпръскването се определя като вид държавна дейност. По това време ключова роля в управлението на страната започва да играе цар Борис

III, който установява авторитарен монархически безпартиен режим. Партии и партийни медии няма, защото между двата държавни преврата от 1934 и 1944 г. в България партиите и техните периодични издания са забранени. Те са забранени с Наредба за разтуряне на партийно-политическите организации, приета с Постановление на Министерския съвет, което е обнародвано в Държавен вестник на 14 юни 1934 г.

След премахване на забраната за партийна дейност, от средата до края на 40-те години на миналия век в нашата страна има десет партии. Точно половината от тях са управляващи, а другата половина са опозиционни партии. Те почти всички имат свои печатни органи и техният стил на списване не се различава съществено от партийните печатни медии излизали до 1934 г. В края на 1949 г. остават само две партии, защото другите партии са забранени или принудени да се саморазпуснат, а медиите им са ликвидирани.

В следващите четиридесет години в страната има само две партии. Това са Българската комунистическа партия (БКП) и Българския земеделски народен съюз (БЗНС), които са управляващи, а техните многобройни печатни медии се издържат от държавния бюджет. През този дълъг период най-важните партийни медии са органите на БКП и на БЗНС, съответно вестник „Работническо дело“ и вестник „Земеделско знаме“. В България единственото радио и единствената телевизия стават основни рупори на политиката на партията-държава, каквато е БКП. Бюджетното финансиране става доминиращия източник на приходи за българското радио и българската телевизия от края на 40-те до края на 80-те години на 20. век.

След 1989 г. бе възстановена многопартийната система. В следващите десет години се появиха близо триста партии, организации и движения. Повечето от тях имаха свои печатни медии, които бяха основната трибуна на политиката и политическите послания на съответната партия. След икономическата криза от 1997 г. повечето партийни вестници и списания изчезнаха от пазара на печатните медии. Сега единственият по-значим партиен печатен орган е вестник „Дума“, който изтъква, че е наследник на традициите на вестник „Работническо дело“.

Днес най-важните партийни медии безспорно са партийните телевизии. Показателно е, че в 44 Народно събрание, което приключи мандата си в края на март 2021 г., имаше пет парламентарно представени партии и коалиции, които притежават четири телевизии. В 45 Народно събрание, което беше избрано през април и разпуснато през май 2021 г. от общо шест парламентарни групи със свои телевизии се открояват втората и третата по големина парламентарна група. Предстои нова предизборна кампания и няма съмнение, че партийните телевизии ще имат водеща роля в нея. Всеки от вас може да проследи какво съдържание ще излъчват те и колко са близо до обективната истина и качествената журналистика.

Освен чрез партийните медии днес партийните битки се водят и в социалните мрежи. Ярко е присъствието в тях на лидерите на парламентарно представените партии в последното Народно събрание. От тези комуникационни канали те водят своята партийна пропаганда и атакуват политическите си противници. Съгласно член 102 на Конституцията в изпълнение на своите правомощия Президентът на Републиката издава укази, отправя обръщения и послания. Указите всеки може да прочете в Държавен вестник, но по какъв канал трябва да се отправят обръщения и послания в Конституцията не е посочено. Логично е обаче и изявите на държавния глава, и на водещите политически лидери в България да стават чрез българските медии и канали за комуникация, а не чрез чуждите социални мрежи.

В заключение ще изтъкна, че медийното съдържание, което се публикува и излъчва от партийните медии в България, както в миналото, така и днес, е далече от стандартите на обективната журналистика. А медийната и информационна екология е разбрана като истинност на фактите и борба срещу фалшивите новини. Друга област за проявления на медийната екология е какво въздействие оказват медиите върху хората и тяхното поведение, емоции и мислене. Медийният екологичен научен подход предполага изследване на съдържателните измерения на медиите, защото те създават усещания и поведенчески реакции, както у журналистите така и в потребителите на медиите.

Източници и използвана литература:

1. Вестник „Мир“ (1900-1922).
2. Държавен вестник (1934-1935)
3. Конституция на Република България. София: СИБИ, 2008.
4. Ангелова, Вяра. Българското радио през социализма 1944-1989. Автореферат на дисертационен труд за придобиване на научната степен “Доктор на науките“. София, юли 2019.
5. Георгиев, Величко. Развитие на политическата система на България (1918-1944 г.). В: България 1300. Институции и държавна традиция. София: Българско историческо дружество, 1981. С. 291-317.
6. Димитров, Веселин. История на радиото в България (краят на XIX век – 1944 г.). Книга Първа и Книга Втора. София: Издателска къща „Витраж“, 1994.
7. Колев, Валери. Партии и парламентаризъм в България (1879-1944). В: Очерци по българска история (1878-1948). София: Издателска къща „ВЕК 22“, 1992, с. 5-51.
8. Куманов, Милен, Таня Николова. Политически партии, организации и движения в България и техните лидери. София: Ариадна, 1999.
9. Николова, Райна. Възникване и развитие на радиото и телевизията в България. Публичноправни аспекти. София: СИЕЛА – СОФТ ЕНД ПАБЛИШИНГ, 2006.
10. Панайотов, Тодор. Български издатели и журналисти. София: Издателска къща „ПАН“, 2013.